

Katarzyna Ziętek-Kwaśniewska
Instytut Ekonomii i Zarządzania
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

WYKORZYSTANIE KREDYTU HANDLOWEGO W FINANSOWANIU PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Streszczenie:

Kredyt handlowy jest powszechnie stosowanym krótkoterminowym źródłem finansowania działalności przedsiębiorstw. Jego wykorzystanie w toku działalności determinowane jest wieloma czynnikami. W szczególności, podkreśla się, że kredyt handlowy jest spontanicznym, łatwo dostępnym i elastycznym źródłem finansowania. Celem artykułu jest analiza wykorzystania kredytu handlowego jako źródła finansowania przez przedsiębiorstwa w Polsce. Badania przeprowadzono na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. Okres analizy obejmuje lata 2009-2014. W wyniku badań potwierdzono istotność zobowiązań handlowych w strukturze zobowiązań krótkoterminowych, niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa. Analiza danych wskazuje na zróżnicowane znaczenie zobowiązań handlowych w zależności od sekcji, w której działa przedsiębiorstwo.

Słowa kluczowe: źródło finansowania, kredyt handlowy, zobowiązania z tytułu dostaw i usług

Wprowadzenie

Przedsiębiorstwa – w toku prowadzonej działalności – nieustannie stają przed koniecznością określania źródeł finansowania swojej aktywności. Obok źródeł wewnętrznych, podmioty mogą korzystać w tym zakresie ze źródeł zewnętrznych, wśród których istotne miejsce zajmuje kredyt handlowy.

Odraczanie terminów zapłaty jest rozwiązaniem powszechnie spotykanym w transakcjach między przedsiębiorstwami, za którego stosowaniem przemawia wiele różnych czynników. Każda ze stron – dostawca i nabywca – kieruje się w tym zakresie swoimi motywami¹. Dla podmiotu korzystającego z odroczonego terminu zapłaty, kredyt kupiecki występuje w roli obcego, zewnętrznego, poza-bankowego źródła finansowania jego działalności.

¹ O motywach stosowania kredytu kupieckiego piszą szerzej np.: P. Rytko [2009], D. Zawadzka [2009], K. Kreczmańska-Gigol [2013].

Celem artykułu jest analiza wykorzystania kredytu kupieckiego jako źródła finansowania przez przedsiębiorstwa w Polsce. Artykuł składa się z pięciu części. Po wprowadzeniu w tematykę artykułu wskazano źródła danych oraz metody badawcze zastosowane przy przygotowaniu opracowania. Następnie – na podstawie literatury przedmiotu – przedstawiono czynniki stanowiące o atrakcyjności kredytu kupieckiego jako źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa. W dalszej kolejności zaprezentowano wyniki analiz, przeprowadzonych na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczących wykorzystania zobowiązań z tytułu i usług przez przedsiębiorstwa w Polsce. Artykuł kończy podsumowanie zawierające główne wnioski przeprowadzonych badań.

1. Źródła danych i metody badawcze

Główną metodą badawczą zastosowaną przy przygotowaniu niniejszego artykułu była analiza danych dotyczących źródeł finansowania przedsiębiorstw w Polsce. Podstawą przeprowadzonych badań empirycznych były dane GUS za lata 2009-2014 pochodzące z publikacji *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych*². Wyniki analiz przedstawiono w postaci tabelarycznej oraz graficznej. Prezentację wyników badań poprzedza omówienie czynników przemawiających za wykorzystaniem kredytu kupieckiego w finansowaniu działalności przedsiębiorstwa, dokonane na podstawie studiów literatury przedmiotu.

2. Czynniki atrakcyjności kredytu kupieckiego jako źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa

Kredyt kupiecki oznacza możliwość zakupu potrzebnych produktów przy odroczeniu płatności na późniejszy, ustalony w umowie z dostawcą termin [Bień, 2011, s. 167]. Zawarcie transakcji między przedsiębiorstwami, zakładające odroczenie terminu zapłaty, rodzi określone skutki po stronie dostawcy-udzielającego kredytu kupieckiego oraz po stronie nabywcy-jego biorycy. Z punktu widzenia sprzedawcy udzielenie kredytu kupieckiego wiąże się z powstaniem należności z tytułu dostaw i usług, zaś z punktu widzenia nabywcy – oznacza pojawienie się stosownych zobowiązań. Ten dwustronny wymiar kredytu kupieckiego dobrze oddają słowa W.R. Lashera [2015, s. 37], zauważającego, że powstające należności i zobowiązania stanowią dwie strony tej samej monety.

² Dane zawarte w publikacji *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych* dotyczą jednostek zorganizowanych w formie spółek handlowych (osobowych i kapitałowych), spółek cywilnych, przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, oddziałów przedsiębiorców zagranicznych, państwowych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, o liczbie pracujących równej co najmniej 10 osób, prowadzących księgi rachunkowe lub podatkową księgę przychodów i rozchodów. Dane zawarte w publikacji GUS nie obejmują podmiotów prowadzących działalność bankową, maklerską, ubezpieczeniową oraz towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, szkół wyższych, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, a także samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i instytucji kultury posiadających osobowość prawną.

Wykorzystanie kredytu kupieckiego determinowane jest różnymi względami. W szczególności, dla dostawcy sprzedaż na kredyt stanowi jeden z instrumentów zwiększenia sprzedaży i zysków [Bień, 2011, s. 167]. Z kolei dla biorecy kredytu kupieckiego stanowi on krótkoterminowe źródło finansowania jego działalności bieżącej.

Korzystanie z kredytu kupieckiego jako źródła finansowania wiąże się dla przedsiębiorstwa z różnymi pozytywnymi efektami³, wśród których wymienia się [Kreczmańska-Gigol, 2014, s. 154]:

- pozyskanie źródła finansowania,
- utrzymanie rezerw płynności w związku z nieangażowaniem przez pewien czas gotówki,
- poprawę zarządzania gotówką,
- zmniejszenie kosztów transakcyjnych w zestawieniu z alternatywnymi źródłami finansowania,
- możliwość sprawdzenia jakości kupowanych towarów i reklamacji przed dokonaniem zapłaty,
- utrzymanie niezależności przez dotychczasowych właścicieli,
- skrócenie cyklu konwersji gotówki i zmniejszenie luki finansowej,
- zmniejszenie zapotrzebowania na kapitał obrotowy netto,
- obniżenie wartości kapitału zainwestowanego w przypadku nie zaliczenia do kapitałów operacyjnych zobowiązań.

Istotnym walorem kredytu kupieckiego jest to, że umożliwia on przedsiębiorstwu dokonywanie zakupów w sytuacji tymczasowego braku środków na uregulowanie zobowiązania⁴. Jego rola wydaje się szczególnie zwłaszcza w przypadku podmiotów mających ograniczony dostęp do środków z alternatywnych źródeł. Zauważa się, że w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw ważnym czynnikiem wpływającym na ich popyt na kredyt handlowy jest ograniczona możliwość pozyskania kredytu bankowego [Rytko, 2009, s. 153].

Niewątpliwym atutem kredytu kupieckiego – w zestawieniu z innymi sposobami finansowania działalności przedsiębiorstwa – jest szybkość i łatwość jego pozyskania. Kredyt kupiecki jest spontanicznym źródłem finansowania, pojawiającym się w wyniku przeprowadzania zwykłych transakcji handlowych [Ehrhardt i Brigham, 2008, s. 565]. Jego pozyskanie nie wymaga trudnej i długotrwałej procedury [Kubiak, 2005, s. 34]. Jak zauważa W. Bień [2011, s. 168], czas udostępnienia odbiorcy kredytu kupieckiego jest przeważnie bardzo krótki, a procedura oceny wypłacalności potencjalnego klienta przez dostawców jest znacznie bardziej uproszczona niż stosowana przez banki. Co więcej, w przypadku opóźnienia w zapłacie dostawcy często wykazują dużą wyrozumiałość, aby nie stracić klienta [Bień, 2011, s. 169].

³ Należy wyraźnie zaznaczyć, że finansowanie się kredytem kupieckim wiąże się nie tylko z efektami pozytywnymi, ale również i negatywnymi, na co zwraca też uwagę K. Kreczmańska-Gigol [2014, s. 154].

⁴ T. T. Kaczmarek [2014, s. 153] zauważa, że kredyt kupiecki najczęściej stosowany jest w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo chce nabyć konkretne wyroby, a w danym momencie nie ma wystarczających środków finansowych, aby jednorazowo za nie zapłacić.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że kredyt kupiecki cechuje się dużą elastycznością z uwagi na łatwość zwiększania i zmniejszania wartości zadłużenia zależnie od potrzeb [Kubiak, 2005, s. 39-40]. O atrakcyjności kredytu kupieckiego i powszechności jego wykorzystania w działalności przedsiębiorstw stanowi również jego wysoka dostępność. J. Kubiak [2005, s. 34] zauważa, że z tej formy finansowania korzystać mogą niemal wszystkie przedsiębiorstwa, bez względu na ich wielkość, a jedynym ograniczeniem w tym zakresie jest zła reputacja w obszarze regulowania zobowiązań. Kwestię tę akcentuje również P. Rytko [2009, s. 155], zauważając, że dla przedsiębiorcy znanego z tego, że nieterminowo wywiązuje się ze swoich zobowiązań wobec dostawców, uzyskanie kredytu kupieckiego będzie bardzo trudne lub niemożliwe.

Uwzględniając, że wiele przedsiębiorstw występuje w podwójnej roli – dawcy i biorcy kredytu kupieckiego, otrzymany od dostawców kredyt kupiecki pozwala sfinansować podmiotom należności powstałe w związku z odroczeniem terminu zapłaty własnym klientom. W tym kontekście, zobowiązania wobec dostawców ograniczają wielkość inwestycji przedsiębiorstwa w kapitał pracujący i pozwalają mu przerzucić część kosztów własnego wzrostu na dostawców. W ten sposób przedsiębiorstwo oszczędza własne środki, które w przeciwnym razie musiałyby zainwestować w kapitał pracujący [Damodaran, 2007, s.649].

3. Wykorzystanie zobowiązań handlowych w działalności przedsiębiorstw w Polsce

W latach 2009-2014 udział zobowiązań i rezerw na zobowiązania w pasywach ogółem przedsiębiorstw w Polsce oscylował w okolicy 50% – od 48,4% w roku 2009 do 50,2% w roku 2011) (tabela 1). Analizując kształtowanie się udziału zobowiązań długo- i krótkoterminowych w pasywach ogółem na przestrzeni okresu 2009-2014, obserwuje się wzrost udziału zobowiązań długoterminowych (o 2,7 pkt proc.) przy towarzyszącym mu spadku udziału zobowiązań krótkoterminowych (o 2,1 pkt proc.), stanowiący wynik różnic w tempach zmian omawianych kategorii (średniookresowe tempo zmian dla zobowiązań długoterminowych wyniosło w analizowanym przedziale czasu 10,5%, a dla zobowiązań krótkoterminowych 4,7%, przy średniookresowym tempie zmian pasywów ogółem równym 6,4%).

Tabela 1. Struktura pasywów podmiotów gospodarczych w Polsce w latach 2009-2014 (w %)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pasywa ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:						
Kapitał własny	51,6	51,5	49,8	50,8	50,8	49,9
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	48,4	48,5	50,2	49,2	49,2	50,1
w tym:						
Rezerwy na zobowiązania	3,6	3,7	3,8	3,9	3,9	3,8
Zobowiązania długoterminowe	13,0	12,8	13,7	13,5	14,2	15,7
w tym:	9,3	9,0	9,8	9,5	10,0	10,9
kredyty i pożyczki						
z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,5	0,6	1,6	1,9	2,2	2,5
Zobowiązania krótkoterminowe	28,0	28,0	28,7	27,4	26,9	25,9
w tym:						
kredyty i pożyczki	6,8	6,2	6,4	6,8	6,9	6,4
z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,2	0,3	0,7	0,6	0,7	0,7
z tytułu dostaw i usług	14,0	14,3	14,6	13,6	13,0	12,5
Rozliczenia międzyokresowe	3,8	4,0	4,0	4,3	4,2	4,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Zgodnie z danymi tabeli 1 udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w pasywach ogółem przedsiębiorstw podlegał pewnym wahaniom. Najwyższą jego wartość – równą 14,6% – zanotowano w roku 2011, najniższą zaś – wynoszącą 12,5% – na koniec 2014 roku. Znaczenie kredytu kupieckiego dla działalności przedsiębiorstw podkreśla fakt, że w latach 2009-2012 udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w pasywach ogółem przewyższał udział całych zobowiązań długoterminowych. Sytuacja ta zmieniła się wprawdzie w dwóch ostatnich latach analizowanego okresu, nadal jednak zobowiązania z tytułu dostaw i usług stanowią kluczową pozycję zobowiązań przedsiębiorstw. W relacji do kapitałów własnych, w 2014 roku zobowiązania z tytułu dostaw i usług stanowiły 25,1% ich wartości.

Dominującą kategorią w strukturze zobowiązań polskich przedsiębiorstw są zobowiązania krótkoterminowe. Jak jednak zauważono, w ostatnich latach obserwuje się pewną zmianę w zakresie zaangażowania zobowiązań długoterminowych w finansowanie działalności przedsiębiorstwa, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze zobowiązań przedsiębiorstw. Analiza danych za lata 2009-2014 wskazuje na systematyczny spadek udziału zobowiązań krótkoterminowych w zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania – z 57,9% w roku 2009 do 51,8% w roku 2014 – przy wzroście udziału zobowiązań długotermino-

wych – z 26,8% w roku 2009 do 31,4% w roku 2014. Sytuację w tym zakresie ilustrują dane tabeli 2.

Tabela 2. Struktura zobowiązań i rezerw na zobowiązania podmiotów gospodarczych w Polsce w latach 2009-2014 (w %)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:						
Rezerwy na zobowiązania	7,5	7,7	7,5	8,0	7,8	7,7
Zobowiązania długoterminowe	26,8	26,4	27,3	27,5	28,8	31,4
w tym:						
kredyty i pożyczki	19,3	18,7	19,6	19,4	20,4	21,8
z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1,0	1,1	3,1	3,8	4,5	5,0
Zobowiązania krótkoterminowe	57,9	57,7	57,2	55,8	54,7	51,8
w tym:						
kredyty i pożyczki	14,1	12,8	12,8	13,9	13,9	12,7
z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,4	0,6	1,3	1,3	1,4	1,4
z tytułu dostaw i usług	28,9	29,5	29,1	27,6	26,5	25,0
Rozliczenia międzyokresowe	7,8	8,2	7,9	8,7	8,6	9,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Odnosząc się do kwestii wykorzystania kredytu kupieckiego w działalności przedsiębiorstw, zauważalny jest spadek udziału zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania w analizowanym okresie. Podczas gdy w 2009 roku udział ten wynosił 28,9%, to w roku 2014 był on na poziomie 25,0%.

Analiza struktury zobowiązań krótkoterminowych potwierdza istotność kredytu kupieckiego jako krótkoterminowego źródła finansowania działalności przedsiębiorstw. Jak wynika z danych tabeli 3, w całym rozpatrywanym okresie udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych ogółem kształtował się na poziomie około 50%, przy czym najwyższą jego wartość odnotowano w roku 2010 (51,1%), a najniższą w roku 2014 (48,3%). Od roku 2010 zauważa się niewielki, systematyczny spadek udziału zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych, niemniej jednak znaczenie kredytu kupieckiego jako krótkoterminowego źródła finansowania jest nadal fundamentalne. W porównaniu z drugą kluczową pozycją zobowiązań krótkoterminowych – kredytami i pożyczkami – wykorzystanie kredytu kupieckiego

było około dwukrotnie większe⁵. Analiza danych wskazuje, że przedsiębiorstwa w niewielkim zakresie finansowały się zobowiązaniami z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych, aczkolwiek zauważa się, że pozycja ta rokrocznie zyskiwała na znaczeniu (od roku 2009 do roku 2014 wzrost udziału o 2 pkt proc.).

Tabela 3. Udział kredytów i pożyczek, zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych oraz zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych w latach 2009-2014

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zobowiązania krótkoterminowe	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:						
kredyty i pożyczki	24,3	22,2	22,3	24,9	25,5	24,6
z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,8	1,0	2,3	2,4	2,6	2,8
z tytułu dostaw i usług	49,9	51,1	50,9	49,4	48,4	48,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Obserwowane zmiany w strukturze zobowiązań krótkoterminowych stanowią pochodną różnej dynamiki ich poszczególnych składników (tabela 4). W analizowanym okresie zobowiązania krótkoterminowe wzrastały średniorocznie o 4,7%, przy czym dla zobowiązań z tytułu dostaw i usług wzrost ten wyniósł średnio 4,0%, dla zobowiązań z tytułu krótkoterminowych kredytów i pożyczek – 5,0%, a dla zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych – 36,0%.

Tabela 4. Dynamika zobowiązań krótkoterminowych i ich wybranych składników w latach 2010-2014 (w %; rok poprzedni = 100)

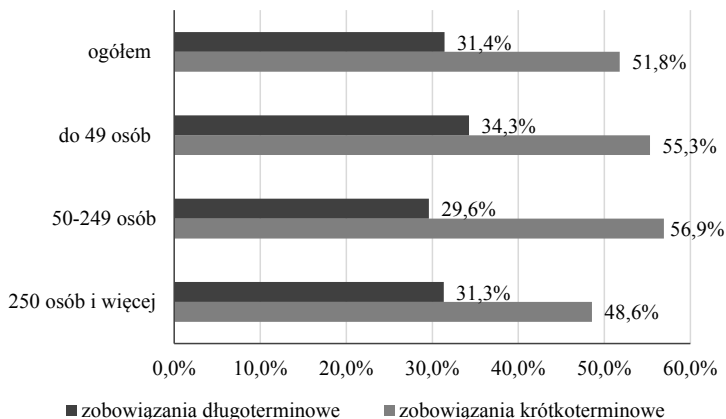
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Zobowiązania krótkoterminowe	107,2	113,0	99,0	103,4	101,7
kredyty i pożyczki	97,7	113,9	110,6	105,6	98,0
z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	142,6	258,0	101,5	114,5	108,9
z tytułu dostaw i usług	109,9	112,4	96,1	101,2	101,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Podjmując kwestię znaczenia zobowiązań handlowych w finansowaniu działalności przedsiębiorstw, w badaniach uwzględnić należy kryterium wielkości przedsiębiorstwa. Analizując strukturę zobowiązań przedsiębiorstw w 2014 roku ze względu na wielkość podmiotu (mierzoną liczbą pracujących), zauwa-

⁵ Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do krótkoterminowych kredytów i pożyczek w latach 2009-2014 wynosiła kolejno: 205,3%, 230,8%, 228,0%, 198,0%, 189,6%, 196,4%.

za się, że zobowiązania krótkoterminowe stanowiły ich główny składnik, niezależnie od wielkości podmiotu. Jednakże, w przypadku przedsiębiorstw małych i średnich udział zobowiązań krótkoterminowych w zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania był – odpowiednio o 6,7 i 8,4 pkt proc. – wyższy niż w podmiotach dużych (wykres 1).

Wykres 1. Udział zobowiązań krótko- i długoterminowych w zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania w 2014 roku według liczby pracujących (stan w dniu 31.XII.2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2015].

Ze względu na wielkość podmiotu największy udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w pasywach ogółem oraz zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania odnotowano w podmiotach małych i średnich (tabela 5).

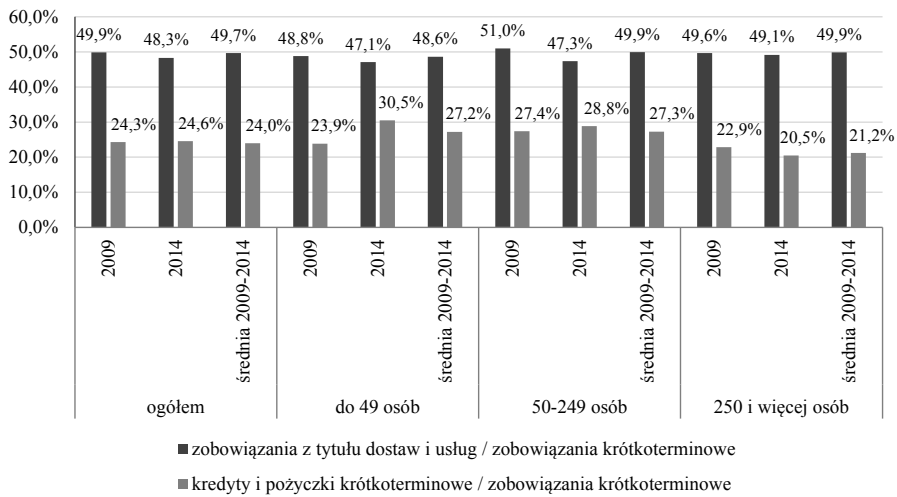
Tabela 5. Udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w pasywach ogółem, zobowiązaniach i rezerwach na zobowiązania oraz zobowiązaniach krótkoterminowych w latach 2009 i 2014 oraz przeciętnie w latach 2009-2014 według liczby pracujących (stan w dniu 31.XII; w %)

Wyszczególnienie	Ogółem			Jednostki o liczbie pracujących								
				Do 49 osób			50-249 osób			250 i więcej osób		
	2009	2014	Średnia 2009-2014	2009	2014	Średnia 2009-2014	2009	2014	Średnia 2009-2014	2009	2014	Średnia 2009-2014
zobowiązania z tytułu dostaw i usług / pasywa ogółem	14,0	12,5	13,7	16,0	14,0	15,7	15,5	14,0	15,4	12,8	11,5	12,4
zobowiązania z tytułu dostaw i usług / zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	28,9	25,0	27,8	30,2	26,0	29,1	31,9	26,9	29,9	27,1	23,9	26,4
zobowiązania z tytułu dostaw i usług / zobowiązania krótkoterminowe	49,9	48,3	49,7	48,8	47,1	48,6	51,0	47,3	49,9	49,6	49,1	49,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Analiza struktury zobowiązań krótkoterminowych według wielkości podmiotu wskazuje, że w 2014 roku udział zobowiązań handlowych w przypadku podmiotów dużych był nieco wyższy niż w grupie podmiotów małych i średnich (49,1% wobec, odpowiednio, 47,1% i 47,3%). Biorąc jednak pod uwagę przeciętny udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych, wyznaczony na podstawie danych z lat 2009-2014, nie obserwuje się znaczących różnic pomiędzy poszczególnymi grupami przedsiębiorstw (48,6% dla podmiotów małych, 49,9% dla podmiotów średnich i dużych).

W odniesieniu do drugiego istotnego składnika zobowiązań krótkoterminowych – kredytów i pożyczek – zauważa się, że jego udział był wyższy w grupie podmiotów małych i średnich niż w grupie podmiotów dużych (wykres 2). W 2014 roku krótkoterminowe kredyty i pożyczki w przypadku podmiotów małych i średnich stanowiły odpowiednio 30,5% i 28,8% zobowiązań krótkoterminowych, podczas gdy w przypadku podmiotów dużych udział ten wyniósł 20,5%.

Wykres 2. Udział kredytów i pożyczek krótkoterminowych oraz zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych w roku 2009 i 2014 oraz przeciętnie w latach 2009-2014 według wielkości podmiotu (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Analiza struktury zobowiązań krótkoterminowych według sekcji PKD wskazuje, że wykorzystanie kredytu kupieckiego jako krótkoterminowego źródła finansowania podlega zróżnicowaniu branżowemu (tabela 6).

Tabela 6. Udział wybranych składników w zobowiązaniach krótkoterminowych według sekcji PKD w 2009 i 2014 roku oraz przeciętnie w latach 2009–2014 (w%)

Wyszczególnienie		Wybrane składniki zobowiązań krótkoterminowych		
		kredyty i pożyczki	z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	z tytułu dostaw i usług
Ogółem	2014	24,6	2,8	48,3
	2009	24,3	0,8	49,9
	średnia 2009-2014	24,0	2,0	49,7
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2014	23,1	0,0	37,3
	2009	20,0	0,0	34,6
	średnia 2009-2014	19,8	0,0	37,7
Przemysł	2014	21,7	3,5	47,9
	2009	22,3	0,7	50,7
	średnia 2009-2014	22,0	2,1	49,7
Górnictwo i wydobywanie	2014	12,9	15,0	30,6
	2009	8,4	3,7	32,4
	średnia 2009-2014	12,4	5,5	32,7
Przetwórstwo przemysłowe	2014	23,8	0,8	51,7
	2009	24,2	0,3	53,2
	średnia 2009-2014	23,8	0,8	53,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	2014	11,9	13,4	36,6
	2009	15,6	1,6	46,3
	średnia 2009-2014	13,9	8,1	39,5
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	2014	25,4	6,4	28,6
	2009	23,0	1,5	25,9
	średnia 2009-2014	26,2	2,6	30,1
Budownictwo	2014	16,5	2,8	52,7
	2009	16,4	1,1	53,6
	średnia 2009-2014	16,7	1,8	54,6
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	2014	21,2	0,5	63,5
	2009	22,2	0,2	63,7
	średnia 2009-2014	20,9	0,5	63,8
Transport i gospodarka magazynowa	2014	15,1	4,2	39,1
	2009	14,5	3,9	40,9
	średnia 2009-2014	14,4	2,2	41,9

Wyszczególnienie		Wybrane składniki zobowiązań krótkoterminowych		
		kredyty i pożyczki	z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	z tytułu dostaw i usług
Zakwaterowanie i gastronomia	2014	44,0	0,9	28,2
	2009	45,4	0,1	29,7
	średnia 2009-2014	42,1	0,7	31,7
Informacja i komunikacja	2014	24,1	4,1	45,0
	2009	21,2	0,4	45,1
	średnia 2009-2014	18,8	5,4	46,7
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2014	75,4	5,6	7,0
	2009	70,3	1,5	6,2
	średnia 2009-2014	70,9	3,4	6,7
Obsługa rynku nieruchomości	2014	20,6	2,4	30,1
	2009	25,9	2,2	30,7
	średnia 2009-2014	22,8	4,1	32,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2014	22,6	2,6	41,1
	2009	13,6	0,3	32,2
	średnia 2009-2014	21,5	4,3	34,8
Administrowanie i działalność wspierająca	2014	37,2	8,1	24,0
	2009	53,7	1,2	22,6
	średnia 2009-2014	44,5	5,2	24,7
Edukacja	2014	39,7	1,0	28,5
	2009	19,8	-	36,8
	średnia 2009-2014	26,0	-	35,0
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2014	25,2	0,7	44,0
	2009	31,3	0,0	43,2
	średnia 2009-2014	30,6	0,2	42,3
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2014	27,3	0,8	29,7
	2009	29,2	0,3	36,5
	średnia 2009-2014	28,0	-	31,9
Pozostała działalność usługowa	2014	19,4	0,3	51,9
	2009	15,1	0,1	55,4
	średnia 2009-2014	17,9	-	55,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Bilansowe 2010; Bilansowe 2011; Bilansowe 2012; Bilansowe 2013; Bilansowe 2014; Bilansowe 2015].

Zgodnie z danymi tabeli 6, w 2014 roku udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych był najwyższy w przedsiębiorstwach działających w obszarach: handel i naprawa pojazdów samochodowych (63,5%), budownictwo (52,7%), pozostała działalność usługowa (51,9%) oraz przemysł (47,9%; przy czym dla przetwórstwa przemysłowego: 51,7%). Również analiza w kategoriach przeciętnych potwierdza znaczenie zobowiązań handlowych dla przedsiębiorstw z powyższych sekcji. Najniższy udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych zaobserwowano w sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa. W przypadku podmiotów działających w tym obszarze kluczowe znaczenie w zobowiązaniach krótkoterminowych miały, bowiem, kredyty i pożyczki.

Podsumowanie

Za wykorzystaniem kredytu kupieckiego jako źródła finansowania działalności przedsiębiorstwa przemawia wiele czynników. O jego atrakcyjności i powszechności stosowania stanowią, w szczególności, takie walory jak: szybkość i łatwość pozyskania, dostępność czy elastyczność.

W artykule przeanalizowano wykorzystanie kredytu handlowego w finansowaniu działalności przedsiębiorstw w Polsce w latach 2009-2014. W wyniku przeprowadzonych badań potwierdzono znaczenie zobowiązań z tytułu dostaw i usług w strukturze źródeł finansowania przedsiębiorstw. Wprawdzie zaobserwowano, że od 2010 roku udział zobowiązań handlowych w całości zobowiązań krótkoterminowych powoli malał, w dalszym ciągu jednak, na koniec 2014 roku, blisko co drugi złoty zobowiązań krótkoterminowych wygenerowany był przez kredyt kupiecki.

Otrzymane wyniki pozwalają stwierdzić, że zobowiązania z tytułu dostaw i usług stanowią kluczową pozycję zobowiązań krótkoterminowych, niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa. Przeprowadzona analiza wskazuje na zróżnicowane znaczenie zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych w zależności od specyfiki branżowej. Największy udział zobowiązań handlowych zanotowały przedsiębiorstwa działające w sekcjach: handel i naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo, pozostała działalność usługowa oraz przemysł, zaś najniższy podmioty prowadzące działalność finansową i ubezpieczeniową.

Literatura

- Bień Witold. 2011. *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*. Warszawa: Difin.
- Damodaran Aswath. 2007. *Finanse korporacyjne. Teoria i praktyka*. Gliwice: Wydawnictwo Helion.
- *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2009 r.* 2010. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2010 r.* 2011. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.

- *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2011 r.* 2012. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2012 r.* 2013. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2013 r.* 2014. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2014 r.* 2015. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Ehrhardt Michael C., Brigham Eugene F. 2008. *Corporate Finance: A Focused Approach*. Third Edition. Mason, OH: South-Western Cengage Learning.
- Kaczmarek Tadeusz Teofil. 2014. *Finanse przedsiębiorstw. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wolters Kluwer SA.
- Kreczmańska-Gigol Katarzyna. 2013. *Factoring jako jeden z instrumentów zarządzania należnościami i zobowiązaniami handlowymi a struktura kapitału*. Warszawa: Difin.
- Kreczmańska-Gigol Katarzyna. 2014. Kredyt kupiecki. W *Finansowanie przedsiębiorstwa. Ujęcie teoretyczno-praktyczne*, red. Joanna Szlęzak-Matusiewicz, Paweł Felis, 149-167. Warszawa: Wolters Kluwer SA.
- Kubiak Jarosław. 2005. *Hierarchia źródeł krótkoterminowego finansowania przedsiębiorstwa*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Lasher William R. 2015. *Practical Financial Management*. Eight Edition. Boston: Cengage Learning.
- Rytko Piotr. 2009. *Zarządzanie kredytem handlowym w małych i średnich przedsiębiorstwach*. Warszawa: Difin.
- Zawadzka Danuta. 2009. *Determinanty popytu małych przedsiębiorstw na kredyt handlowy. Identyfikacja i ocena*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

THE USE OF TRADE CREDIT IN BUSINESS FINANCING IN POLAND

Summary:

Trade credit is a commonly used short-term source of business financing. The use of trade credit in the course of business is determined by a number of factors. In particular, it is noted that trade credit is a spontaneous, easily available and flexible source of funding. The aim of the paper is to examine the use of trade credit as a source of finance of enterprises in Poland. The research was conducted on the basis of data from the Polish Central Statistical Office. The research period covers the years 2009-2014. The research confirmed the significance of trade liabilities in the structure of short-term liabilities, regardless of the size of the enterprise. The data analysis indicates that the importance of trade liabilities varies depending on the sector in which the business operates.

Keywords: source of finance, trade credit, trade liabilities